

Sizi rahatsız etmeye geldim!
Ali Şeriatî

Fecr Yayınları 141
ALİ ŞERİATİ
Bütün Eserleri 15

Dinler Tarihi II

Eserin Orijinal Adı
Tarih ve Şenah-t-i Edyân (2)

Tercüme
Prof. Dr. Ejder Okumuş

Editörler
Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç
Prof. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte
Doç. Dr. Murat Demirkol

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.
Sertifika No: 13178

ISBN 978-975-6004-90-6 (tk)
978-975-6004-92-0 (2.c)

6. Baskı: Mayıs 2018

Kapak ve İç Konsept: TN İletişim

Sayfa Düzeni: FCR

Baskı: Aydan Basın Yayın Ltd. Şti.
Örnek Sanayi Sitesi Alinteri Bulv. 364. Sk. No: 4
Tel: 0312. 354 46 27 Ostim/Ankara

FCR Yayın Reklam Bilgisayar
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sok. No: 14/1

Ulus - Altındağ / Ankara

Tel : 0312. 310 08 60

Faks : 0312. 311 47 89

web : www.fcr.com.tr

e-posta : fcr@fcr.com.tr

ALİ ŞERİATI

Dinler Tarihi II

FEQR

Ankara 2018

İÇİNDEKİLER

- 08 Ali Şeriatı
09 Yayıncının Notu
- 13 SEKİZİNCİ DERS**
17 Şia
19 İran İslam'a Niçin İnandı?
24 Adalet ve Liderlik
34 Şia, Ne Mezhep Ne Din!
35 Adalet ve İmametten Yoksun Şia
39 Ali Şiası ve Safevî Şiası
40 Adalet
45 Kıst-Adalet
48 İmamet
53 İmamet Nasıl Seçiliyor?
54 Diktatörlükle Devrimci Liderliğin Farkı
57 Niçin Adaylık Değil
58 Vesayet
- 59 DOKUZUNCU DERS**
60 Akıl ve Refah
66 "Veda"
67 Veda ve Diğer İlimler
68 Kurtuluş Yolu
68 İşrak
69 "Ben"
71 İlk Şüpheli
71 "Ben" in Reddi
72 "Ben" i Nasıl Yok Edelim
72 Riyazet
75 Atman
75 "O Kimdir?"
77 Brahman
78 Atman'ın Zirvesi Brahman
78 Karma, Samsara ve Nirvana Aşamaları
79 Samsara
79 Samsara'dan Kurtuluş Yolu
79 Karma
80 Hint Dininde Sınıfların İzahı

- 82 Hint Sınıfsal Düzeni
83 Kaçış Yolu
83 Nirvana

87 ONUNCU DERS

- 103 İbrahim
105 Kabilenin Tekâmül Aşaması
109 Refah ile Absürtlüğün İlişkisi
116 Buda'nın Hayatı

121 ONBİRİNCİ DERS

- 121 Giriş
124 Buda
125 İlk Devrim
129 Kurtuluş Yolu (Muksha)
131 Buda'nın Hayatının İkinci Devrimi
131 Aklın Ötesi ve Akıl Altı
132 Nefsin Hilesi
136 O Halde Ne Yapmalı?
137 Aydınlık Yolcusu
137 Budi
138 Buda, Uyanış Çağrısı
139 Eğer İsteseydi Geri Dönemeyebilirdi
139 Tanrılar ve Kurban
140 Tanrılar ve Araçlar
141 İnsanı Tanrılardan -Tanrı'dan Değil- Kendine Döndürmek
142 Tanrısız Bir Din
142 Kast Sistemi
143 Hakikat ve Akıl
144 Kendini Tanı!
144 Kendimi Nasıl İdrak Ederim?
145 Adalet Ne Demektir?
146 Buda Dininin Amel ve Ayinleri
149 1- Dünya, Kalıcısızlıkların Toplamıdır
149 2- "Ben" Yalandır
150 3- Hayat İstiraptır

153 ONİKİNCİ DERS

- 153 Son Tahlilde Hindistan
155 Hint Dini Adında Zinde Bir Varlık

- 155 Sokak Sokak Bakış ve Geniş Bakış
- 156 Hindistan'a Toplu Bakış
- 158 Hint Dinlerinin Özellikleri
- 158 1- Hindistan'da Sanat, Felsefe, Ahlâk ve Dinin Birliği
- 159 2- Hindin Yükseklik ve Mükemmellik Eğilimi
- 162 Realizm
- 163 İdealizm
- 165 Yunan Akılcılığı Karşısında Hint Ruhaniyeti
- 168 Mutluluk
- 169 Hint Dinlerinde Tanrı
- 173 İnsanın Hakiki Zâtının Kökleri ve Esasları
- 173 Günümüz İnsanının Ekol ve İdeolojileri
- 173 Radikalizm
- 174 Hümanizm
- 175 Realizm
- 175 Materyalizm
- 175 Natüralizm
- 176 Psikolojizm
- 176 Epikürizm
- 177 Ben'in Zindanları
- 177 Sosyolojinin Asaleti
- 177 Tarih'in Asaleti (Historizm)
- 178 Natürizm
- 179 Psikolojizm

183 ONÜÇÜNCÜ DERS

- 183 İran'a Giriş
- 183 İran'da Dinin Başlangıcı
- 184 İran Yerlileri ve Dinleri
- 185 İran Aryailerinin Kavmi Üçgeni
- 186 Parti Karşıtı Hareket
- 187 Çürümüş Bir Din
- 188 İlk Aryailerin Dinleriyle Hint ve İran Aryailerinin Dinleri Arasındaki Yakınlık
- 190 Büyü: Mitraizmin Temeli
- 191 İslam'da ve Diğer Dinlerde Kurban
- 191 "Hum" veya "Haumâ"
- 192 Yeni Din, Eski Ruhaniyet
- 192 Zerdüş'tün Kıyamının Zaruretinin Bir Sebebi
- 193 Diğer Bir Sebep
- 194 Zerdüş'tün Tanrısı Tek mi, Çift mi?

- 197 Ahuramazda ve Dünyanın Yaratılışı
197 Zerdüş Dininde ve İslam Felsefesinde Dünyanın Yaratılışı
198 “Engermeinu” ve “Spentameinu”
198 Spentameinu’nun Dostları
201 Zerdüş Dini: Düalizm Dini
202 Mübedlerin Zerdüş’ü
202 Zerdüş Dini: Su, Ağaç ve Yeşillik Dini
202 Zerdüş Dini: Gerçekçilik Dini
203 Zerdüş Dini: Olumlu Tarih Felsefesi Dini
203 Puhl Çinevatı: Şinevat Köprüsü
204 Zerdüş Dini: Olumlu, Fakat Yüzeysel ve Ruhsuz Bir Din
205 Zerdüş Dininin Faciası
- 207 ONDÖRDÜNCÜ DERS**
207 Sabitlik, Değişim Kabul Etmeme, Yani Donma ve Taşlaşma
209 Bir Şehirden Daha Dar Bir Dünya
210 Tanrı, Sadece Samilerin Tanrısı
211 Evrensel Din İslam
212 Peygamberin Misyonu ve Filozof
219 Zerdüş’ü Doğru Tanımda Akli Karineler
220 Zerdüş’ü Doğru Tanımda Naklî Karineler
220 Avesta’da Tevhidin Seyri
221 Kur’an: Bozulma Kabul Etmez Kutsal Kitap
223 Resmî Ruhaniler: Kadim Dinî Metinlerin Hafızları
223 Dâhil Olmuş Gelenekler
225 Zerdüş’ün Dini ve Zerdüştilik Dini
226 Sınıfçılık
227 Ratu
228 Ruhaniyetin Asaleti
229 Zerdüş Gerçek Peygamber ve Avesta Semavi Kitap
230 Ahuramazda, Uzak ve Ulaşılamaz Tanrı
230 Allah: Yakın ve Şimdi Bu Kadar Uzak İlâh
231 İyi Olana Tapma, Allah’a Tapma Değildir
232 Diğer Tanrılar
233 Zerdüş Dininde Kıyamet
236 **SORU VE CEVAP**
254 **Ek**

ALİ ŞERİATI

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedâbâd köyünde öğretmenliğe başladı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsıta'yı yazdı. Ebuzer-i Gıfari'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktıktan sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversitesi ve diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyniye-i İrşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Şeriatı'yi aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Şeriatı teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yaynevimiz, Şeriatî düşüncesini külliyyat olarak okurlarına sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriatî, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslam ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslam düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslam geleneğini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabii bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslam'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiîliğine yönelttiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şiî bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriatî, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiîliğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul

edemeyeceği kimi düşünceler serdedebilmiştir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoşgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaşadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğü de söylenebilir.

Ali Şeriatî'nin de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümüzün Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (s.a) olduğuna inanıyor, Şeriatî de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınlıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin düşüncelerin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri düşüncelerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağımızı düşünemirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Şeriatî okuru olmanın, okuduğu her şeyi kabullenen değil, eleştiren bir seviye gerektirdiğini düşünüyoruz. Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Şeriatî'nin o engin birikiminin bizlere çok şey kazandırdığına ve kazandıracığına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşan bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümeleler, sadece söz konusu eserleri dağınık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Şeriatî okurunun liyakatsiz tercümelelerden çektiği sıkıntıları da asgariye indirecektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır, İran'daki Dr. Ali Şeriatî Eserlerini Derleme Bürosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevi-

miz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercimlerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriatî'ye aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkir kalırız. Bu vesileyle Şeriatî'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ